

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Laskennallisten korvausten korvausajan lyhentäminen vuodella säästösyistä ei välttämättä tuo tavoiteltuja säästöjä. Nykyisilläkään korvausajoilla kaikki alkuvaiheen kotoutujat eivät saavuta sellaista kielitaitoa ja toimintakykyä uudessa ympäristössä, että he pärjäisivät ilman aikuissosiaalityön tukea korvausajan päätyttyä. Tämän yhtenä taustatekijänä on se, että ulkomaalaisten rekisteröinti kestää DVV:n keskimääräisten käsittelyaikojen mukaan 2-3 kuukautta ja työllisyyspalveluiden jonot kotoutumiskursseille ovat myös useampien kuukausien pituisia. Nykyisellään korvausajasta voi täten kuluu 6-12 kuukautta palveluihin pääsyn odottamiseen. Asiakkaat usein odottavat myös kuukausia kotoutumiskurssien väleissä. Jotta korvausajan lyhentämisestä säästettävät kulut eivät siirry esimerkiksi aikuissosiaalityön tai muiden sote-palveluiden lisääntyvään tarpeeseen, on erityisesti huomioitava, että kotoutujat pääsevät nopeasti työllisyyspalveluiden kautta kotoutumiskursseille ja että kurssien laatu on riittävän korkea.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Maksun periminen asiakkaalta voi aiheuttaa lisääntyvää painetta hyvinvointialueille täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemusten muodossa. Suurin osa alkuvaiheen kotoutujista elävät Kelan perustoimeentulotuella, jonka vuoksi heidän on vaikea suoriutua ylimääräisistä ja yllättävistä kuluista. Vaikka asiakkaille ei myönnettäisi täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea suoraan tulkkauksekustannusten perimismaksuihin, voi asiakkaan taloudellisen kokonaistilanteen vuoksi tulla välttämättömäksi tukea häntä esimerkiksi ravinnonsaannin turvaamisen perusteella, kun hän on käyttänyt perusosastaan merkittävän summan perimismaksuihin.

Maksun perimisen mahdollistaminen aiheuttaa kunnille lisätyötä asiakkaiden tiedottamisen ja laskutusjärjestelmän luomisen muodossa. Tämä itsessään aiheuttaa kunnille lisäkuluja, jolloin olisi tärkeää laskea myös tämän vaikutus mahdolliseen säästöön nähden. Asiakas voi kokea painetta kieltäytyä tulkin tilaamisesta, jos hän pelkää perintäkulojen muodostumista mahdollisista peruuttamattomista ajanvarauksista. Tällöin sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturva voi vaarantua ilman yhteistä kieltä.

Tulisi myös selvittää, asettaako maksun perimismahdollisuus asiakkaat eriarvoiseen asemaan esimerkiksi viittomakielen tulkkia tarvitseviin asiakkaisiin nähden. Nyt esitys perimismahdollisuutta on esitetty vain kotoutumislain osalta.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

-

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Hallituksen esityksessä kaupassa käynnin avustaminen nostetaan toistuvasti esimerkkinä kotoutumisen palveluista, vaikka sen merkitys kotoutumiselle on hyvin pieni. Käytännössä lähes kaikki asiakkaat suoriutuvat kaupassakäynnistä itsenäisesti. Kotoutumisen yhteydessä kaupassakäynnin avustaminen ei ole sama asia kuin vanhusten tai vammaisten palveluissa, eikä se siten vaadi sosiaalihuollon erityisosaamista. Kaupassa käynnin avustaminen on osa kiintiöpakolaisten kanssa tehtävää kuntien ohjaustyötä uuteen elinympäristöön tutustuttamisessa. Kunnat ovat jo resursoineet kiintiöpakolaisten vastaanoton tehtäviä varten henkilöstöä. Muusta sosiaalihuollosta irrallisen tehtävän siirtäminen kunnilta hyvinvointialueelle tulee lisäämään hyvinvointialueiden resursointitarvetta. Myöskään asuntojen kalustaminen ei vaadi sosiaalihuollon erityisosaamista, jolloin tehtävän siirtäminen kunnilta hyvinvointialueiden kalliimpien palveluiden piiriin ei ole taloudellisesti järkevää.

Muut huomiot

Kokonaisuudessaan säästötavoitteet kotoutumisen palveluista ovat lyhytnäköisiä, koska riski kulujen siirtymisestä halvemmista ennaltaehkäisevistä palveluista kalliimpiin korjaaviin palveluihin on todellinen ja huomioitu myös hallituksen esityksessä. Kotoutumisen epäonnistuminen on suoraan yhdistetty esimerkiksi Ruotsissa radikalisoitumisen ja katujengiväkivallan ongelmiin. Nämä ilmiöt ovat pinnalla myös Suomessa ja niiden parasta ennaltaehkäisyä on riittävät kotoutumista edistävät palvelut.

Liemola Nina

Itä- Uudenmaan hyvinvointialue - Perhe- ja sosiaalipalveluiden
vastuualuejohtaja Ilona Koskenniemi / Itä-Uudenmaan hyvinvointialue